

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. д-р Атанас Блажев Атанасов;
СА „Д. А. Ценов“ - Свищов;
Научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 701/26.03.2020 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Ванина Стоилова Дангърска*

Тема на дисертационния труд: *„Практикоприложни аспекти на различията в съвременните счетоводни системи на Италия и България“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Счетоводство и анализ“ при Финансово-счетоводен факултет на УНСС по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1190/30.05.2013 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма през периода 2013-2020 г., като в рамките на този период то е прекъсвано два пъти съгласно Заповеди на Зам. ректора по НИД на УНСС № 1319/21.06.2016 г. и № 1640/14.07.2017 г., и е удължавано съгласно Заповед на Зам. ректора по НИД на УНСС № 1003/16.04.2019 г.

Съгласно Заповед № 846/10.04.2020 г. на Ректора на УНСС Ванина Стоилова Дангърска е отчислена от докторантура с право на защита на дисертационен труд в срок до 11.04.2022 г.

Ванина Стоилова Дангърска е родена през 1985 г. През 2003 г. придобива средно образование в Италиански лицей, Горна Баня (София).

През 2007 г. придобива ОКС „бакалавър“ в Болонски университет (Alma Mater Studiorum Università di Bologna), Римини (Италия), специалност „Бизнес икономика и администрация“ (Economia e Amministrazione delle Imprese). През 2010 г. придобива ОКС „магистър“ в същия университет, специалност „Администрация и одит на предприятията“ (Amministrazione e Revisione Aziendale). В периода 2013-2020 г. е задочен докторант в УНСС – София, специалност “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводна отчетност в нефинансовия сектор)” към катедра “Счетоводство и анализ“ при Финансово-счетоводен факултет.

Ванина Стоилова Дангърска има богат професионален опит в областта на счетоводството и одита. От 2008 г. е сътрудник в бизнес консултантска кантора Capodaglio e Associati, Болоня (Италия). От 2011 г. е член на Комисия за счетоводните стандарти („Commissione dei Principi Contabili“) към Институт на дипломираните експерт счетоводители на Сан Марино (Ordine dei Dottori Commercialisti e degli Esperti Contabili di San Marino) (Сан Марино). От 2012 г. е дипломиран експерт счетоводител (dottore commercialista) и одитор в Римини (Италия). От 2013 г. е член на комисия „Независим финансов одит и счетоводни стандарти“ (Commissione Revisione Legale dei bilanci e Principi contabili) към Институт на дипломираните експерт счетоводители в Болоня (Ordine dei Dottori Commercialisti e degli Esperti Contabili di Bologna), Болоня (Италия). В периода 2015-2016 г. е член на Комисия за националните счетоводни стандарти (Commissione per lo studio e la statuizione dei principi contabili nazionali) към Национален съвет на дипломираните експерт счетоводители на Италия (Consiglio Nazionale dei Dottori Commercialisti e degli Esperti Contabili), Рим (Италия). От 2016 г. има спечелени конкурси за сключването на годишни договори за преподаване и за подпомагане на студентите в областта на счетоводството в рамките на магистърските специалности към Болонски университет (Alma Mater Studiorum Università di Bologna), Римини (Италия). От 2019 г. е съдружник одитор в одиторско предприятие Syntagma Auditing Srl, Болоня (Италия).

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обект на изследване в представения дисертационен труд е счетоводната система, определена като информационна система със строга методологична детерминираност, чиито елементи са обединени от една обща познавателна цел.

Предмет на научното изследване са различията в италианската и българската счетоводни системи и тяхното влияние върху изготвянето на

финансовите отчети както от гледна точка на предприятията, така и от гледна точка на националните законодатели и standard setter.

Основната теза на изследването е, че съществуват значителни различия в счетоводните теории, които стоят в основата на счетоводните системи, разпространени в Италия и България, така че ако не са взети предвид, те затрудняват сравняването на финансовите отчети на предприятия от различни държави, независимо от процеса на хармонизация на европейско равнище, осъществен чрез счетоводните директиви.

Обемът на разработката е 230 стандартни страници и се състои от: заглавна страница; съдържание (4 стр.); увод (6 стр.); предварителни бележки (8 стр.); изложение (три глави), (192 стр.); заключение (5 стр.); списък с използваната литература (библиография) (вкл. 39 бр. литературни източници на кирилица и 81 бр. на латиница), (13 стр.) и списък на таблици и схеми (1 стр.).

В увода са открити актуалността, целта, задачите, обекта и предмета на изследването, и е формулирана изследователската теза. Посочени са методологията на изследването, неговото информационно осигуряване и съществуващите ограничения в хода на дейността.

В предварителните бележки са посочени съществуващите затруднения в превода и произтичащите от това двусмислени или противоречащи си термини, структурата и замисъла на дисертацията.

В първа глава се характеризира концепцията за счетоводна система според италианската и българската доктрина. В тази връзка е направен и задълбочен сравнителен анализ. Изследва се съпоставимостта между класическата патримониална система и българската счетоводна система. Въз основа на направеното проучване се формулират обобщаващи изводи.

Във втора глава се очертават практикоприложните аспекти на счетоводните системи, разпространени в Италия и България. Акцентира се върху познавателната цел на счетоводните системи и измененията, предизвикани от стопанските операции. Анализират се концепцията за разход, стопанските операции, отразени по време на отчетния период и счетоводните записвания в края на отчетния период. Оформят се обобщаващи схеми и изводи за цялостното функциониране на двете счетоводни системи.

В трета глава се представя нормативната уредба на финансовото отчитане в Италия и България. В този контекст се изследва развитието на нормативната уредба, свързана с финансовото отчитане, целта на годишния финансов отчет и принципите за неговото изготвяне от предприятията, които не прилагат Международните счетоводни стандарти. Анализират се методите за оценяване, формата и съдържанието

на годишния финансов отчет, и се извеждат получените резултати от изследването.

В заключението се обобщават постигнатите резултати от изследователската работа като цяло. Отделно са систематизирани и основните приноси.

В изложението са оформени 7 бр. таблици и 7 бр. схеми.

Към дисертационния труд са включени 4 бр. приложения (15 стр.) и декларация за оригиналност (1 стр.).

Предложеният дисертационен труд се характеризира с ясно очертани обект, предмет, цел, задачи и със сполучливо формулирана, и аргументирано защитена изследователска теза. Това дава основание той да се определи не само като едно завършено актуално изследване, но и като своевременен и необходим опит да се отговори адекватно на настоящите теоретико-приложни потребности по отношение на различията в съвременните счетоводни системи на Италия и България.

В структурно, техническо и стилово отношение работата е на много добро ниво. Отделните части на дисертационния труд са логически обвързани и като цяло обемът му е оптимален. Това дава възможност да се обоснове (аргументира) и защити изследователската теза в теоретичен и практико-приложен аспект. Съдържанието на разработката безспорно потвърждава, че дисертантът има висока степен на осведоменост по изследваната проблематика.

Литературните източници и действащите нормативни документи в хода на проучването са използвани добросъвестно. Този факт се потвърждава и от приложената към дисертацията и автореферата декларация на автора за оригиналност на разработката.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Целта на дисертацията е да се провери до каква степен хармонизирането в областта на счетоводството, постигнато чрез европейските директиви, отчитайки нарастващото влияние на Международните счетоводни стандарти, позволява съпоставимостта на финансовите отчети на предприятия от различни страни на Европейския съюз, в частност Италия и България. В този контекст следва да се проучи как различията в счетоводните системи, приети в двете страни, влияят на хармонизацията.

За постигане на целта на дисертационния труд са поставени и изпълнени следните изследователски задачи:

- Изследвана е и е дефинирана концепцията за счетоводната система според италианската и българската доктрина;

- Анализирани са основните характеристики на различните счетоводни системи, които са се развили в Италия от началото на ХХ-ти век;

- Представени са основните характеристики на българската счетоводна система, за да се сравнят с тези на другите разгледани счетоводни системи;

- Направена е проверка до каква степен патримониалната счетоводна система на Фабио Беста е съвместима с българската счетоводна система и дали съществуват предпоставки за разработването на приложен модел на патримониална счетоводна система, който да се базира на основните ѝ концепции, да използва решенията, съдържащи се в българската счетоводна система и който да е съвместим с определенията и разпоредбите, заложи в Международните счетоводни стандарти;

- Представено е подробно как използваната понастоящем счетоводна система в Италия се отразява върху счетоводните записвания и върху изготвянето на финансовите отчети, като се изтъкват основните разлики в сравнение с българската счетоводна система;

- Проследено е развитието на националното законодателство и на Националните счетоводни стандарти в Италия и България, следствие транспонирането на европейските директиви;

- Анализирана е ролята на Международните счетоводни стандарти в Италия и България;

- Съпоставени са счетоводните законови разпоредби и стандарти, които понастоящем регламентират финансовото отчитане в Италия и България, като е акцентирано върху несъответствията, породени от различните счетоводни системи, приети в двете страни.

Методологията на изследването е коректно приложена, като се открояват проблеми и се предлагат начини за тяхното решаване, правят се съответни анализи, обобщения, изводи и препоръки. В изложението недвусмислено са очертани авторските идеи и становища.

При реализиране на изследването обосновано се ползва адекватен научен инструментариум, както и сполучливо оформен илюстративен материал (таблици и схеми).

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд се открояват следните *научни* и *научно-приложни* приноси:

- Въз основа на задълбочени изследвания на специализираната литература се обогатява националната теория по история на развитието на счетоводните системи с анализ на историческото развитие на италианската счетоводна школа през ХХ-ти век, която не е достатъчно позната извън Италия, главно поради езикова бариера и специфики на италианската счетоводна традиция;

- Проучени са и аргументирано са изведени особеностите на патримониалната и финансоворезултатната счетоводни системи, и възможностите за взаимно адаптиране на професионалния понятиен апарат на италианската и българската счетоводна система;

- Обосновано е авторово предложение за разработване на актуален вариант на патримониалната счетоводна система, който да съответства на определенията и изискванията, заложи в Международните счетоводни стандарти, както и на съвременните информационни потребности, свързани с изготвянето на финансовите отчети;

- Обобщени са и са анализирани спецификите на приложимите счетоводни системи в Италия и България с акцент върху теоретична обосновааност, текущо и периодично функциониране, нормативна регламентация и счетоводна стандартизация;

- В резултат от емпирично проучване са идентифицирани счетоводни регулаторни и методологични проблеми при изготвянето на ГФО от предприятията с италианско участие в България и са детерминирани опции по отношение на тези предприятия в България при съставянето, консолидирането и одита на ГФО на български и италиански предприятия, принадлежащи към група;

- На база сравнителен анализ са очертани преодолими и непреодолими различия между българската и италианската счетоводна система от нормативна и практикоприложна гледна точка. В този контекст са формулирани и аргументирани предложения за преодоляване на различията между двете системи, насочени към хармонизиране на финансовите отчети и улесняване на тяхната съпоставимост;

- С цел подпомагане преодоляването на езиковата бариера и обмяната на опит между професионално заинтересовани лица в областта на счетоводната теория и практика от България и Италия са преведени и пояснени множество специализирани текстове с научен, нормативен и приложен характер. Това е предпоставка и за улесняване на съставителите и ползвателите на финансовите отчети, които сравняват или консолидират ГФО, изготвени от предприятия, създаващи информация в рамките на двете национални счетоводни системи.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е представил 5 (пет) публикации по дисертационния труд – 2 (две) съвместни публикации в колективни монографии и 3 (три) самостоятелни доклада в международни конференции. При съвместните публикации ясно е посочено авторското участие на докторанта. Публикациите са в реномирани научни издания, достатъчно известни, за да получат необходимата популярност сред академичната общност. Докладите са представени на съответните специализирани международни форуми. Приложените публикации отразяват резултатите, постигнати в изследванията и са по проблемите, свързани с дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем 31 стр. Той отразява обективно, ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд и представя вярно неговите положителни качества. Конфигурацията на изложението му съответства на логическата ос на изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

По отношение на разработката могат да се посочат следните *бележки и препоръки*, които не омаловажават безспорно положителните ѝ качества:

- Независимо от изразения стремеж за аргументирано извеждане на авторовите становища, при някои от тях все още се чувства необходимост от по-задълбочена теоретична и практическа обосновка, с цел преодоляване на декларативния им характер;

- На отделни места в изложението се допуска превес на описателния над изследователския характер;

По дисертационния труд бих отправил следния *въпрос*:

- Какви перспективи вижда докторантът по отношение практическата реализация на възможностите за минимизиране на различията в съвременните счетоводни системи на Италия и България?

8. Заключение

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ),

Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и релевантния Правилник на УНСС.

Дисертационният труд показва, че докторант *Ванина Стоилова Дангърска* притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“, като демонстрира способности и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Всичко това ми дава основание да изразя положителното си становище и да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува **за придобиване** на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ от *Ванина Стоилова Дангърска*.

21.05.2020 г. / гр. Свищов

Рецензент: .....
(проф. д-р Атанас Атанасов)